

En ny tid

Vid 1993 års ordinarie kongress beslutades om en fortsatt skinnömsning i mer traditionella former: en översynsutredning under ledning av SKTF:s ordförande Sture Nordh tillsattes och till sekreterare utsågs Jaan Kolk som nu också adjungerades till styrelsen. Huvuduppgiften var att lägga förslag om hur kostnaderna för TCO skulle kunna sänkas.

Emellertid skulle utredningen komma att läggas fram med en ny person i TCO:s ledning, nämligen förbundsordföranden i Vårdförbundet SHSTF Inger Ohlsson. Hon hade valts till Björn Rosengrens efterträdare sedan denne på egen begäran avgått i september 1994 till följd av medieuppmärksamheten kring ett besök på en stripklubb långt tidigare, den så kallade Tabuaffären. När TCO nu fick sin första kvinnliga ordförande hade kvinnorna redan i 18 år varit i majoritet inom organisationen; 1994 uppgick andelen till strax under 60 procent.

Inger Ohlsson, stadgeförändringar och samarbete med Saco

Vid 1995 års extra kongress beslutades om betydande stadgeförändringar i på grundval av översynsutredningens förslag:

- » antalet kongressledamöter minskade från 200 till 125
- » det årliga representantskapsmötet avskaffades, i stället infördes kongress vartannat år
- » den vidgade motionsrätt som införts 1976 avskaffades
- » regionkontoren lades ned och ersattes av frivilliga TCO-råd.

Tydligare än tidigare markerades i utredningen vikten av samverkan inom TCO-familjen. Nyckeln till att utveckla TCO som offensiv påverkansorganisation sades vara samspel med förbunden och detta underströks också av kongressen.

För Inger Ohlsson hade ett närmare samarbete med Saco hög prioritet. Kongressen gav styrelsen i uppdrag att ”initiera en framtidsytande diskussion kring en samlad tjänstemannarörelse” och detta ledde i september 1996 till ett samarbetsavtal med Saco. Avtalet hade föregåtts av ett seminarium i Köpenhamn i maj 1996 med deltagande av ordföranden och kanslichefer i de största TCO- och Saco-förbunden. En sammanslagning av TCO och Saco stod på dagordningen, men en viktig utgångspunkt var att ett närmare samarbete måste drivas av förbunden. För Saco var den viktigaste bevekelsegrunden för att gå in i ett samarbete en önskan om att fogas in i det reguljära europeiska fackliga samarbetet, vilket fått ökad prioritet genom Sveriges medlemskap i EU från den 1 januari 1995. Saco inträdde nu i de nordiska (NFS), europeiska (EFS) och världsvida (FFI) fackliga samarbetsorganen och blev även delägare i LO:s och TCO:s Brysselkontor. I dessa organisationer hade TCO sedan länge en stark ställning.

En annan viktig bakgrundsfaktor var att TCO-OF, som hade ersatt TCO-S och KTK, hade ombildats till Offentliganställdas Förhandlingsråd (OFR) och öppnats för Saco-förbund. Via OFR – med Lärarförbundets förre ordförande Christer Romilson i spetsen – inleddes ett förhandlingssamarbete mellan TCO:s och Sacos lärarförbund samt mellan SKTF och Akademikerförbundet SSR. Officersförbundet ingick som framgång i det nya förhandlingssamarbetet och senare anslöt sig Lärarförbundet.

Från denna tid har TCO och Saco varit angelägna om att finna gemensamma ståndpunkter i frågor om till exempel lönebildning, socialförsäkringar, studiemedel, kompetensutvecklingskonton och skattepolitik. När Inger Ohlsson efter 1997 års kongress anställde Bengt Nørby från Saco-sidan som kanslichef efter Jaan Kolk, som hade gått till Teaterförbundet, var detta ett led i ambitionerna att utveckla kontakterna mellan organisationerna.

1997 års kongress fattade efter en jämn votering det kontroversiella beslutet att utesluta Ledarna (tidigare SALF) som medlem på grund av de gränstvister som länge hade pågått mellan Ledarna och andra TCO-förbund. Förbundet hade detta år 77 400 medlemmar. Ledarna har ändå kunnat hävda sig som förhandlingspart genom fortsatt medlemskap i OFR och PTK.

Med Inger Ohlsson i ledningen hade jämställdhetsfrågorna fått än högre prioritet än tidigare. Med ”kunskap, kraft, kreativitet” som tema för 1997 års kongress lyftes ett annat av TCO:s kärnområden fram. Europafrågorna fick allt större utrymme. Med kongressrapporten *Nya tider, nya fack* slogs fast att samarbetet mellan TCO och Saco borde leda till att de båda organisationerna ersattes av en ny centralorganisation.

Emellertid erbjöds Inger Ohlsson av statsminister Göran Persson en vakant post som generaldirektör för Arbetslivsinstitutet, ett erbjudande som hon med

Vårdförbundets ordförande Inger Ohlsson valdes till TCO-ordförande 1994.

glädje mottog. Detta ledde till att Sture Nordh lanserades som efterträdare. Nordh hade tre år tidigare lämnat SKTF för att bli statssekreterare i arbetsmarknadsdepartementet och var nu direktör i Arbetslivsinstitutet. Till SKTF i Umeå hade han kommit 1975 från Skelleftetrakten med en examen som förvaltnings-socionom i bagaget.

Med Sture Nordh som ordförande

Sture Nordh blev enhälligt vald och många uttryckte entusiasm över att han återbördades till tjänstemannarörelsen. Han hade hunnit bli 47 år gammal och en och annan erinrade sig hur en ledamot i SKTF:s valberedning sexton år tidigare hade bemött en tveksam kollega som hänvisade till Nordhs ringa ålder, 30 år, när denne var på förslag som förbundsordförande: ”kan så vara, men han har en mogen mans omdöme”.

Neddragningen av kansliet fortsatte. TCO-märkningen hade redan förts över till ett fristående bolag. Olika servicetjänster började köpas in i stället för att skötas av egen personal. Den operativa verksamheten koncentrerades. Utredaren Roger Mörtvik, som skolats på TCO-kansliet och hade en period inom Regeringskansliet bakom sig, hade återkommit och blivit samhällspolitisk chef. Från SIF, Statsrådsberedningen, TBV och ännu tidigare SKTF kom Ulf Mårtens-

Inger Ohlsson efterträddes av Sture Nordh 1999. Han var då utvecklingsdirektör i Arbetslivsinstitutet och hade dessförinnan varit statssekreterare i arbetsmarknadsdepartementet samt ordförande för SKTF.

son till TCO-kansliet för att utveckla informationsverksamheten under namn av ”kommunikation och undersökningar”. Från Vårdförbundet hämtades dess vice ordförande Helena Johanson för att hålla samman internationell verksamhet och andra strategiska funktioner.

Fyraåriga kongressperioder återinfördes 2003. Representantskapet återinfördes dock inte. I stället inrättades ett ordföranderåd som mellan kongresserna i vissa frågor är det högsta beslutande organet. År 2004 besvarades 44 remisser, det vill säga mindre än en tredjedel av antalet från tiden innan ambitionerna att koncentrera mot fackliga huvuduppgifter började ge effekt.

År 2010 bestod TCO-kansliet av cirka 45 tjänster och organisationen har förändrats för att bättre svara upp mot styrelsens krav, som också uttrycks tydligare än tidigare. Arbete i projektform underlättas genom att kansliets operativa del är sammanförd på två våningsplan med direkt samband. Ordförandevåningen från Rosengrens tid har krympt tillbaka till ett tjänsterum av nordenskiöldska dimensioner och rummet har även återfått dennes skrivbord. En omfattande förnyring av kansliet har skett. Kanslichef är Anna Forsberg, tidigare presschef hos Socialdemokraterna och kommunikationschef är Lena Ivö, tidigare biträdande kommunikationschef vid Arbetsförmedlingen.

FacketFörändras.nu

En nedgång i facklig organisationsgrad kan noteras i många länder sedan några decennier tillbaka. I Norden har den varit tydlig sedan mitten av 1990-talet. TCO-förbunden har också drabbats. Från 2007 finns ett direkt samband med försämringar i arbetslöshetsförsäkringen. År 2009 hade TCO 961 700 aktiva medlemmar. Antalet studerandemedlemmar har dock hållit sig tämligen konstant mellan 65 000 och 70 000 sedan år 2000. Från 2007 har statsbidragen till TCO och andra fackliga organisationer successivt nästan helt upphört. Förbunden har tvingats rationalisera. Sammanslagningar har lett till att TCO nu har sexton medlemsförbund med Unionen, de sammanslagna SIF och HTF, som överlägset störst. Näst störst är Lärarförbundet. Samarbetet mellan centralorganisationerna TCO och Saco har avtagit något men ibland sker ett mer intimt samarbete på förbunds nivå. Ett gott exempel är samarbetet mellan SKTF och SSR som främst innebär gemensamma förhandlingar inom det kommunala området.

Under 2000-talet har förbunden i allt högre grad önskat få till stånd gemensamt utvecklingsarbete med TCO som sammanhållande kraft. Det viktigaste projektet startade år 2007 med extra finansiering från förbunden och med arbetsnamnet "Medlemskapets värde". Det drivs nu under samma namn som projektets hemsida "FacketFörändras.nu" och meningen är att det ska löpa under ytterligare ett antal år. Syftet är att utveckla och lyfta fram värdet av att vara med i facket. Den viktigaste målgruppen är akademiker, studerande och nya i arbetslivet i åldern 20–35 år. På hemsidan heter det:

"Vi jobbar externt för att visa på individens värde av kollektivavtalet, i kronor och ören, och internt med att förändra de inre strukturerna och få fram fler unga i det fackliga arbetet."

År 2007 samlades TCO-förbunden kring FacketFörändras.nu, ett gemensamt utvecklingsarbete. Målgruppen är yngre akademiker, studerande och nya i arbetslivet som ska informeras om det fackliga medlemskapets värde.

Valter Åman, direktör i TCO 1945-1960. Målad av Lennart Gram.